

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 424/2021-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľa (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Dudiša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Mgr. Evou Braxatorisovou, advokátkou, Trenčianska 17, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 74/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 74/2016 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 74/2016 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava III **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **384,08 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. augusta 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu rodinného a súkromného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 74/2016. Sťažovateľka navrhuje prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov, priznať jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 eur a trovy konania.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 424/2021-11 zo 7. septembra 2021 ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že okresný súd v označenom konaní prejednáva žalobu sťažovateľky z 24. marca 2016 o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) po rozvode manželstva. Okresný súd až po roku od podania žaloby doručil sťažovateľke repliku žalovaného s výzvou na podanie vyjadrenia. Keďže protistrana deklarovala svoj záujem dohodnúť sa, sťažovateľka sa pokúšala obnoviť mimosúdne rokovania, avšak bez úspechu. Okresný súd dostal informáciu o neúspešnosti rokovaní, napriek tomu vo veci nenariadil pojednávanie, ale sťažovateľke doručil uznesenie č. k. 14 C 74/2016-50 z 11. decembra 2018, ktorým ju vyzval na odstránenie väd podania. Takmer tri roky od začatia konania okresný súd dospel k záveru, že nemožno vec prejednať pre absenciu špecifikácie úveru, ktorý mal byť použitý na obstaranie rodinného domu v [REDAKOVANÉ], a súčasne žiadal označiť túto nehnuteľnosť podľa nariadenia Rady ES 2201/2003. Z obsahu spisu však boli zrejmé všetky skutočnosti potrebné pre prejednanie veci aj údaj, že špecifikáciu nehnuteľnosti je potrebné vyžiadať od protistrany. Okresný súd uznesením č. k. 14 C 74/2016-54 z 15. mája 2020 konanie z dôvodu absencie týchto náležitostí zastavil.

4. Na základe odvolania sťažovateľky Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 16 Co 22/2021-81 z 30. apríla 2021 zrušil uznesenie o zastavení konania a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd zdôraznil, že postupom súdu prvej inštancie bola sťažovateľke odňatá možnosť konať pred súdom, keď mu vady podania nebránili v prejednaní veci a okresný súd mal rozhodnúť vo veci sám podľa § 129 ods. 4 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

5. Ku kritériám, ktoré ústavný súd hodnotí pri posudzovaní zbytočných prietahov, sťažovateľka uviedla, že v danom prípade nejde o skutkovo ani právne náročný spor. Z hľadiska významu sporu ide o konanie, ktorého predmetom je obydlie sťažovateľky a usporiadanie vzťahov po rozvode manželstva, čo je pre sťažovateľku mimoriadne dôležité. Neistota týkajúca sa toho, komu bude priznané vlastnícke právo k aktuálnemu obydliu, či a v akej výške bude musieť sťažovateľka bývalého manžela vyplatiť a či v tomto obydlí bude môcť zotrvať, má bezprostredný vplyv aj na schopnosť sťažovateľky zabezpečiť starostlivosť o deti a na usporiadanie súkromného a rodinného života sťažovateľky. Pokus okresného súdu zastaviť konanie a spôsobiť, že nehnuteľnosť, ktorú sťažovateľka obýva, pripadne do podielového spoluvlastníctva oboch bývalých manželov bez možnosti domáhať sa ostatných nárokov z titulu existencie BSM, je preto závažným excesom a zásahom do práv sťažovateľky a nečinnosť súdu predstavuje súčasne neoprávnený zásah aj do práva sťažovateľky na ochranu súkromného a rodinného života.

6. Pri skúmaní postupu okresného súdu podľa názoru sťažovateľky neexistuje dôvod, pre ktorý je možno dĺžku konania v trvaní päť a pol roka ospravedlniť, pričom sťažovateľka neprispela v žiadnej podstatnej miere k dĺžke napadnutého konania. Ak okresný súd vo veci koná päť a pol roka bez toho, aby vec len raz meritórne prejednal, porušil tým aj základné právo sťažovateľky na spravodlivý proces.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľky za nedôvodnú, pretože okresný súd vo veci koná a 7. septembra 2021 po vrátení spisu z krajského súdu nariadil termín pojednávania na 9. november 2021.

II.2. Replika sťažovateľky:

8. Sťažovateľka sa k stanovisku okresného súdu nevyjadrila.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením označených práv je založená na jej tvrdení o nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní o vyporiadanie BSM po rozvode manželstva, ktoré nie je ani po viac ako šiestich rokoch (ku dňu podania ústavnej sťažnosti) právoplatne skončené.

10. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach, v ktorých sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej je účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne

až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

11. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Povinnosť správneho súdu a jeho sudcu konať rýchle a hospodárne podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp správneho súdneho konania v § 5 ods. 7 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“) a povinnosť konať bez prieťahov i v čl. 17 CSP, ktorý je premietnutý aj do § 5 ods. 1 SSP. Správny súd je teda povinný postupovať v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzať zbytočným prieťahom, konať hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

13. Vychádzajúc zo základných kritérií hodnotenia prejednávania veci v primeranej lehote, ústavný súd otázku existencie zbytočných prieťahov v konaní a porušenia práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru skúma vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a preto aj v prípade sťažovateľky preskúmal z hľadiska charakteru prejednávanej veci jej skutkovú a právnu zložitost', ďalej správanie sťažovateľky v priebehu konania a postup okresného súdu.

14. Pokiaľ ide o prvé kritérium, t. j. faktickú a právnu zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že vyporiadanie BSM patrí medzi štandardnú občianskoprávnu agendu všeobecných súdov, a preto napadnuté konanie nemožno považovať za právne zložitú. Navyše, problematika vyporiadania BSM je riešená v pomerne rozsiahlej a stabilnej judikatúre všeobecných súdov. Pokiaľ ide o faktickú (skutkovú) zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že v danom prípade sa dosiaľ žiadne dokazovanie neuskutočnilo, a preto nemožno hodnotiť skutkovú zložitost' napadnutého konania.

15. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľky ako navrhovateľky v tomto súdnom konaní. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka tiež prispela k celkovej dĺžke napadnutého konania, keďže 23. marca 2017 oznámila okresnému súdu snahu uzatvoriť s bývalým manželom mimosúdnu dohodu, ale až 21. novembra 2018 oznámila (po opakovanej výzve okresného súdu), že k dohode nedošlo. Sťažovateľka tiež nereagovala v lehote desiatich dní určenej okresným súdom v uznesení z 11. decembra 2018, ktorým bola vyzvaná na odstránenie väd podania, ale vytýkané vady odstránila až v odvolaní (26. augusta 2020) proti uzneseniu okresného súdu z 15. mája 2020, ktorým jej podanie, ktoré svojím obsahom mohlo byť žalobou, odmietol.

16. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

17. Z popísaného priebehu súdneho konania vyplýva, že okresný súd po oznámení sťažovateľky o možnosti uzatvorenia mimosúdnej dohody túto vyzval na oznámenie výsledku mimosúdnych rokovaní až po jedenástich mesiacoch. Okresný súd bol tiež nečinný (viac ako 16 mesiacov) v období od 11. decembra 2018, keď uznesením vyzval sťažovateľku na odstránenie vád podania v lehote desiatich dní, do 15. mája 2020, keď uznesením odmietol podanie sťažovateľky z 29. marca 2016, ktoré mohlo byť žalobou. Ďalší procesný postup okresného súdu možno označiť ako neefektívny. Okresný súd 19. novembra 2020 predložil spis krajskému súdu na odvolacie konanie, ktorý mu ho 16. februára 2021 vrátil ako predčasne predložený (na napadnutom uznesení bolo v dôsledku inej zrejmej nesprávnosti uvedené nesprávne číslo konania). Po opakovanom predložení spisu krajskému súdu 8. apríla 2021 bolo uznesenie okresného súdu z 8. februára 2021, ktorým odmietol podanie žalobkyne, zrušené uznesením krajského súdu č. k. 16 Co 22/2021 z 30. apríla 2021 a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd v zrušujúcom uznesení konštatoval, že okresný súd po odstránení vád podania sťažovateľkou mohol postupom podľa § 129 ods. 4 CSP o jej odvolaní rozhodnúť sám, a tiež okresnému súdu vytkol, že svojím rozhodnutím o odmietnutí jej žaloby ako celku (pre nedostatočnú špecifikáciu len jednej nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v [REDAKOVANÉ]) odňal sťažovateľke možnosť konať pred súdom. Popísaný postup okresného súdu v konaní nemožno hodnotiť ako sústredený a efektívne smerujúci k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky, a preto je z ústavného hľadiska neakceptovateľný.

18. Ústavný súd pri posudzovaní konania z hľadísk garantovaných čl. 6 ods. 1 dohovoru prihliadol na celkovú dĺžku konania, ktorá ku dňu podania ústavnej sťažnosti predstavovala viac ako 5 rokov bez meritórneho rozhodnutia a bez uskutočnenia jediného pojednávania na súde prvej inštancie. Uvedená dĺžka konania je neprimeraná predmetu konania.

19. Ústavný súd preto aj s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, zistenú nečinnosť a neefektívny postup okresného súdu, ako aj význam konania pre sťažovateľku dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

21. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

23. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

24. Sťažovateľka sa v ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadostučinenia v sume 5 000 eur, čo odôvodňuje nečinnosťou okresného súdu a významom sporu.

25. Cieľom finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení výšky primeraného zadostučinenia ústavný súd zohľadnil svoju stabilnú judikatúru (napr. IV. ÚS 535/2013, I. ÚS 582/2015, I. ÚS 54/2016, I. ÚS 611/2017, IV. ÚS 21/2018, IV. ÚS 63/2020, IV. ÚS 109/2020, IV. ÚS 287/2020, IV. ÚS 313/2020), predmet konania, celkovú dĺžku napadnutého konania, správanie sťažovateľky a dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadostučinenie v tejto veci predstavuje sumu 1 000 eur (bod 3 výroku nálezu). Prevyšujúcej časti jej ústavnej sťažnosti týkajúcej sa finančného zadostučinenia teda nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 13 ods. 2). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,18 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) v celkovej výške 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

Libor Duľa
predseda senátu